

12e jaargang no. 3

15 juni 1993

Gildebrief

*De bovenslagmolen te Geulle (L).
Gebouwd anno 1878.
Een van de Limburgse watermolens.*

Geulle (L.)

HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

DE GILDEBRIEF

Verenigingsorgaan van het Gilde van Vrijwillige Molenaars verschijnt 4x per jaar.
De oplage is 1400 exemplaren.

Redactie: G.J. Pouw, D.J. Braay en J.P. Kurver

Redactie-adres: Het Gilde van Vrijwillige Molenaars p/a Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden

Secretariaat: Het Gilde van Vrijwillige Molenaars Nieuwe Bussummerweg 92, 1272 CK Huizen, tel. 02152-51695

Postgirorekening: 2144780 t.n.v.:
Het Gilde van Vrijwillige Molenaars, Naarden

BESTUUR

Voorzitter: Dick-Jan Braay,
De Omloop 18, 1566 GW Assendelft
tel. 02987-5763

Secretaris: Boudewijn van Weel,
Nw. Bussummerweg 92, 1272 CK Huizen,
tel. 02152-51695

Penningmeester: Gerard Barendse,
Beatrixstraat 79, 2685 BH Poeldijk, tel. 01749-45580.

Examencoördinator: Jan Spruit,
Molenviergang 8, 2761 BK Zevenhuizen,
tel. 01802-2613

Biotoopwacht: E. Smit,
Esdoornlaan 61, 1521 EC Wormerveer,
tel. 075-283123

Gildeverzekeringen: J. van Loenen,
Arendshorst 34, 37762 RV Barneveld
tel. 03420-90894

Bliksemafleidercontrole: D.J. Abelskamp,
Laan 1940-1945 nr. 2, 7231 GL Warnsveld,
tel. 05750-25068

Ledenadministratie: Mevr. E.N. Pouw-Schipper,
Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden,
tel. 02159-45428

Contactpersoon voor de afdelingen:

Gerard Sturkenboom,
Biss. Arnoutlaan 14, 5591 BL Heeze,
tel. 04907-62602

Publicaties/redactie: Gerrit Pouw,
Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden,
tel. 02159-45428

Algemeen: Peter de Moes,
Hermelijnsaan 3, 1216 EB Hilversum,
tel. 035-215772

ADVERTENTIES

Voor bedrijven of instellingen, die materialen en/of diensten aanbieden welke direct of indirect te maken hebben met de molens, staat de mogelijkheid open te adverteren.
Advertentietarieven op aanvraag.

JAMMER GENOEG BENT U NIET DE ENIGE MET BELANGSTELLING VOOR MONUMENTEN

Evenals u hebben ook houtworm, boktor en zwam een uitgesproken voorliefde voor ons nationaal monumentenbestand.

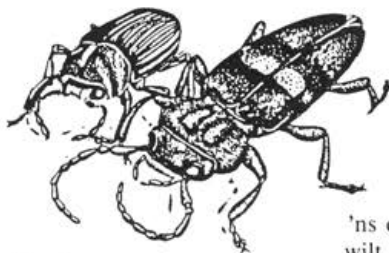
En waar uw belangstelling opbouwend is, gaan zij nogal afbrekend te werk.

Resultierend in schadeposten van miljoenen gulden. Voorkomen blijft daarom altijd goedkoper dan genezen.

Sterker nog: genezen is soms zelfs helemaal niet meer mogelijk.

Laat daarom een specialist van Rentokil bij u langs komen voor inspectie. De kosten van deze inspectie zijn nul komma nul, waar ook in Nederland.

Bovendien krijgt u meteen een serie

Links de houtworm, rechts de boktor.
Samen veroorzaken ze voor miljoenen schade aan monumenten.

duidelijke tips over bescherming.

Vul de bon in en stuur 'm op. Ook als u eerst onze uitgebreide documentatie

'ns onder de loep wilt nemen.

RENTOKIL GRATIS INSPECTIE

☐ Wilt U mij bellen voor een gratis inspectie?

☐ Wilt u mij eerst documentatie zenden?

Naam: _____

Bedrijf: _____

Adres: _____

Postcode: _____ Plaats: _____

Telefoonnr.: _____

Opsturen aan rentokil, postbus 52, 2280 AB Rijswijk (Z.H.).
of bel gratis: 06-0226600

't GAANDE WERK

Het is moeilijk werken in deze tijd van het jaar, iedereen gaat met vakantie, iedereen komt terug van vakantie, of iedereen is nog niet helemaal ingespeeld op het feit dat het leven tijdens de vakantie gewoon is doorgegaan.

Ondanks dat moet de regelmaat gehandhaafd blijven, dus moet ook de Gildebrief er weer uit. Gelukkig behoeven we niet terug te vallen op het monster van Logness of iets dergelijks maar toch is de hoeveelheid copy minder dan we gewend zijn.

Zo hopen we in deze Gildebrief uit de doeken te doen waarom een watermolen een watermolen is en een 'watermolen' een poldermolen. Verder zult u zoals gewoonlijk diverse rubrieken aantreffen die tot het vast patroon behoren.

Eén moeten wij dit keer node missen en dat is het weerpraatje van Jan Kurver. Hij is niet ziek, wees dus gerust, maar wellicht is hij dat toch een beetje gezien het weertype waarvan we deze zomer genieten. Het is gewoon weer waarvoor geen woorden zijn dus ook geen artikel daarover.

Ook worden we wat onze kennis van de christelijke feestdagen betreft bijgeschaafd, de redenen die daartoe aanleiding geven ziet u wel in een der artikelen.

Wij als redactie zijn allen gesterkt weer teruggekeerd van diverse vakantiebestemmingen en hebben zo hier en daar weer leuke onderwerpen gevonden om over te schrijven.

ZIJ DIE SLAAGDEN

De voorjaarsexamens zijn weer enige tijd achter de rug en er wordt weer hard gewerkt achter de schermen aan de voorbereiding van de najaarsexamens. Diverse personen in de lande hebben hiervan reeds e.e.a. gemerkt doordat zij b.v. benadert zijn om op te treden als gastgevend molenaar t.b.v. de najaarsexamens.

De voorjaarsexamens leverden het volgende resultaat op:

Donderdag 6 mei op molen 'De Noorder M' te St. Maartensbrug.

T. Kreuning uit Schildwolde.

Donderdag 13 mei op molen 'De Leeuw' te Zeerijp.

P.J. Weessies uit Usquert.

P.J. van Tongeren uit Groningen stad.

C. Kosmeier uit Schildwolde.

Vrijdag 14 mei op molen 'Aeolus' te Farmsum.

J.H. Bisschop uit Ten Post.

J.H. Homan uit Ten Post.

A. Schaafsma uit Appingedam.

Vrijdag 21 mei op molen 'De Bente' te Dalen.

H. Hilbrands uit Rolde.

M. Wassens uit Zuidwolde.

Dinsdag 25 mei op molen 'De Fortuin' te Hattem.

H.F.M. Paes uit Dalfsen.

J.E. de Voogt uit Apeldoorn.

W. Geerts uit Vaassen.

Donderdag 3 juni op molen 'De Haas' te Benthuisen.

E. van de Bosch uit Alphen a/d Rijn.

A. Bajema uit Roelofarendsveen.

J. de Vries uit Streefkerk.

M.J.M. Strik uit Odijk.

Deze vrijwilligers kunnen nu zelfstandig aan de slag op een molen.

Hierbij danken wij tevens namens het Gildebestuur alle gastgevend molenaars en eventuele assistenten voor de dagen die zij geheel belangeloos beschikbaar stelden om hun 'collega's' de kans te geven met goed gevolg examen te doen.

NOORD-HOLLAND NODIGT UIT

Het afdelingsbestuur organiseert op 16 november a.s. een contactavond voor alle Noord-Hollandse vrijwilligers en overige belangstellenden.

Deze avond zal gehouden worden in het dorps huis 'De Kern' aan de Overtoom 15 te Castricum. De aanvang zal zijn om 20.00 uur, het zaaltje is reeds open om 19.30 uur. Er is dus ruim gelegenheid om vooraf lekker bij te praten.

Het onderwerp op die avond zal zijn:

'DE RESTAURATIE VAN DE
WIMMENUMERMOLEN'
Door Dr. E. Zwijnenberg

Voor inlichtingen en/of mededelingen betreffende deze avond kunt u bellen: 072 33 82 80.

Namens het afdelingsbestuur van harte welkom en een hele fijne avond toegewenst.

ZIJN ALLE WINDWATERMOLENS POLDERMOLENS?

Van onze bekende cabaretier Herman Finkers hoorde ik eens het volgende: "In de Bijbel staat: Johannes at sprinkhanen en wilde honing. Dat kan drie dingen betekenen. Johannes at zowel sprinkhanen als wilde honing, ofwel. Johannes at sprinkhanen, maar wilde liever honing, en het kan ook zijn dat hij twee soorten honing at n.l. sprinkhanen - en wilde honing."

Finkers gaf hier met veel humor aan dat je eerst na moet denken vóór je iets opschrijft.

Het woord watermolen

Vanzelfsprekend willen schrijvers van molenboeken vooral goed worden begrepen, want het is belangrijk dat de lezer precies weet waar het over gaat. Soms moeten de schrijvers moeite doen om de lezer in het goede spoor te houden. Dat blijkt met name, wanneer watermolens ter sprake komen. Vaak kan men uit het zinsverband meteen opmaken of de betreffende molen door wind of door water wordt aangedreven. Toch mijden veel schrijvers liever het woord watermolen. Ze kiezen dan voor andere woorden. Bij voorbeeld poldermolen als synoniem voor windwatermolen en wateradmolen als alternatief voor watermolen. Zo tracht men een duidelijk onderscheid aan te brengen tussen de beide soorten watermolens. In menig molenboek wordt de materie nog eens extra onder de loupe genomen of nader gedefinieerd.

Bij voorbeeld in 'Molens en klederdrachten' van H.B.E. Warnaars: 'De watermolens'. "Eigenlijk zouden wij moeten spreken van windwatermolens, om verwarring met de waterradmolen te voorkomen. Een duidelijker benaming zou polderwindmolen zijn - maar aangezien men elkaar in de molenwereld heel goed begrijpt met watermolen, houden wij deze laatste benaming aan." (pag. 21) Met het laatste ben ik het van harte eens. In 'Windmolens in Nederland' (1983) legt P. Nijhof uit wat poldermolens zijn: "Met poldermolens worden al die molens bedoeld, die een waterstaatkundige functie vervullen als bemalingswerktuig van polders en droogmakerijen." (pag. 28) Je zou ook kortweg kunnen zeggen - poldermolens bemalen polders - de waterstaatkundige functie blijkt daar al uit en alle droogmakerijen zijn polders.

J. Stroop in zijn boek 'Molentermen en molengeschiedenis' (1979): "Ik wijs er met nadruk op dat ik met watermolen steeds bedoel de door waterkracht aangedreven molen, de molen, die door wind aangedreven, water wegmaakt, noem ik poldermolen." (pag. 3)

Uit het bovenstaande - en uit vele molenboeken - valt dus op te maken dat alle watermolens die water verzetten ook poldermolens genoemd worden. En verder dat de door waterkracht aangedreven molen behalve watermolen, ook waterradmolen genoemd wordt. Zo lijkt het probleem opgelost. Molenboekenlezers weten waar ze aan toe zijn. Met de woor-

den waterradmolen en poldermolen hou je beide soorten watermolens goed uit elkaar.

Dat kan zo jaren goed gaan totdat je per ongeluk de inleiding van 'Molens' van Stokhuysen, bewerkte uitgave 1981, doorleest. Want daar schrijven de bewerkers op pag. 8: "Daar het woord waterradmolen historisch minder verantwoord is, zal het in dit boek niet gebruikt worden. Het alternatief, alle door wind aangedreven watermolens voortaan poldermolens te noemen, is ook niet juist, aangezien bij diep gelegen polders juist onderscheid wordt gemaakt tussen poldermolens, ondermolens, middelmolens en bovenmolens, terwijl er ook watermolens zijn ter afwatering van een boezem of dienend voor waterverversing.

Ineens wordt waterradmolen afgekeurd en deugt poldermolen ook niet. Hoe zit dat?

Waterradmolen

Waarom is waterradmolen historisch minder verantwoord? Van enkele Limburgse collega's hoorde ik daar twee sterke argumenten voor. Ten eerste bestond de watermolen al vóór dat de poldermolen werd uitgevonden. Het woord watermolen komt al voor in 12e eeuwse oorkonden, in het Latijn: Molendinum aquaticum. Op grond hiervan vindt men dat het woord watermolen gehandhaafd moet

Poldermolen K

blijven en niet verminkt of vervangen mag worden door een woord als waterradmolen.

Ten tweede zijn er tegenwoordig molens die op een turbine draaien. Deze turbinemolens behoren ook tot de watermolens en die kun je onmogelijk met waterradmolen aanduiden. ("Deze waterradmolen loopt op een turbine", is onzin.)

Steekhoudende argumenten. Waterradmolen is niet alleen historisch minder verantwoord, 't is ook fout!

Maar, het woord ligt makkelijk in de mond en duidt simpelweg (dachten we) alle watergedreven molens aan. Zo'n woord komt derhalve in zwang en is na verloop van tijd in het spraakgebruik, in vele molenboeken en in folders ingeburgerd. Zo zal het weinigen onder ons zijn opgevallen dat in het molenmagazine, dat de Hollandsche Molen dit voorjaar ter gelegenheid van haar 70-jarig bestaan met 40.000 exemplaren heeft verspreid, staat te lezen (en nog vetgedrukt ook!) - 'waterradmolens'.

Poldermolens

Het woord waterradmolen mag dan gedurende de laatste tientallen jaren zijn ingevoerd, (hoe komen we er van af?) met 'poldermolen' ligt het anders. Om te beginnen is het woord bepaald niet fout en bovendien bestaat het al 350 of 400 jaar. Het is als synoniem naast 'watermolen' historisch ontstaan en heeft dus bestaansrecht. Voorbeelden:

1923-1926 Jaarboekje van 'De Hollandsche Molen'. "In zeer veel gevallen is het de ingenieur, die het bestaan van de molens bedreigt, vooral van onze poldermolens." (De inhoud doet er nu even niet toe!)

1871 'Het hoogheemraadschap van Rijnland' door Gevers van Endegeest: "Het water der poldermolens naar de grotere boezemwateren leidende."

1760 'Amsterdam' door J. Wagenaar. "Over de polder en poldermolens hebben vier poldermeesters het opzicht."

1654 'Utrechts Placaatboek', deel 2. "Dat alle poldermeesters gehouden sullen wesen haerluyden poldermolenrekeningen ter Secretarje van 't Groot Waterschap van Woerden in te leveren."

Uit deze voorbeelden blijkt dat naast het meer gangbare woord watermolen ook poldermolen werd gebruikt als synoniem. Beide woorden betekenen hetzelfde. Net als bij voorbeeld 'wipmolen' en 'kokermolen'. Dat zijn ook synoniemen. Met 'water'- of 'poldermolens' werden dus alle molens bedoeld die polders bemaalden. In de grote Van Dale staat dan ook onder poldermolen: "molen ter bemaling van een polder."

Ook de molengangen vallen daaronder. We hebben de Van Dale toch bij de hand: Onder bijvoorbeeld 'Bovenmolen' staat: "De hoogst gelegene van een gang **polder**molens, die het water op het buitenwater uitslaat." Dus de molens van molengangen horen tot de poldermolens.

Het Zuid-Hollands molenboek (1980) brengt eveneens achter het hoofd 'functie', alle molens van de molengangen te Aarlanderveen, Leidschendam en

Zevenhuizen onder bij de poldermolens; inclusief dus de boven- en middelmolens. Deze laatsten bemalen de polder indirect, zou je kunnen zeggen.

Boezemmolens

Zestien molens van Kinderdijk hebben volgens het Zuid-Hollands Molenboek de functie van boezemmolens. Deze bemalen de lage boezems van de Neder- en Overwaard. Deze liggen in de polder en zijn derhalve binnenboezems. De poldermolens in het achterland maalden hun water in deze binnenboezems. De zestien boezemmolens voerden het water op hun beurt hieruit naar de zogeheten hoge boezems. Daar werd het water voorlopig vastgehouden, totdat het bij voldoende laag buitenwater via sluizen op de Lek kon worden geloosd.

De taak van de boezemmolens was dus de lage binnenboezems te ontlasten, zodat de poldermolens konden doormalen, onafhankelijk van het buitenwaterpeil. De boezemmolens bemalen de polders dus indirect. M.a.w. Boezemmolens bemalen de polders via de (binnen)boezem.

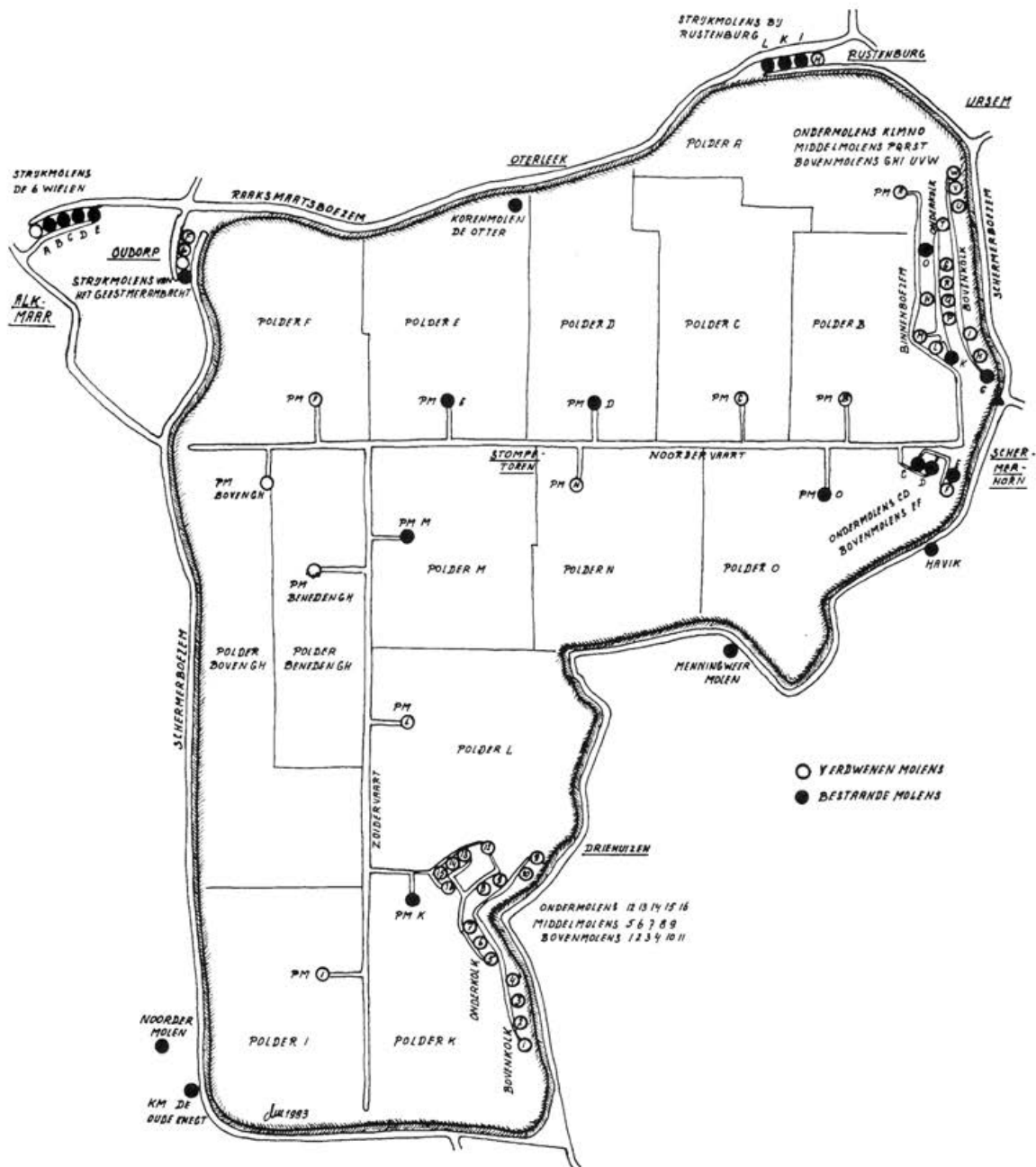
Strijkmolens

Langs de noordkant van de Schermer (zie tekening) stonden 13 strijkmolens; 9 bij Oudorp en 4 bij Rustenburg. 'Strijkmolen' is eigenlijk het Noord-Hollandse woord voor boezemmolen. Maar de functie van een strijkmolen is niet precies dezelfde als van een boezemmolen. De Zuid-Hollandse boezemmolens voerden het water (in verticale richting) op naar de hoge boezem. De strijkmolens **stuwden**

Strijkmolen K

De schermer en zijn directe omgeving. Poldermolens met bijzondere taken. Verklaring in de tekst.

het water, veel minder hoog op naar, de Schermerboezem. Van 'opvoeren' was weinig sprake. Ze hebben dan ook een opmerkelijke korte vijzel.

Deze 13 strijkmolens ontlastten de Raaksaatsboezem op tijden wanneer deze z'n water via uitwateringssluizen niet kwijt kon. De strijkmolens loosden dan het water op de Schermerboezem, die

meer water aankon. Op de Raaksaatsboezem wierpen een tiental polders hun water uit. De molens van deze polders konden dus doormalen, dankzij het werk van de strijkmolens. Een enigszins vergelijkbare situatie als bij de boezemmolens. Enigszins, want de strijkmolens bemaalden een buitenboezem. Het doel echter, de poldermolens in

staat te stellen door te malen, was hetzelfde. Ook hier geldt: De strijkmolens bemaalden de polder indirect, ofwel, ze bemaalden de polders via de (buiten)boezem. Van deze strijkmolens bestaan er nog acht, vijf in Oudorp en drie in Rustenburg.

Schermermolens

Voor een goed begrip kunt u de tekening raadplegen, desnoods met vergrootglas. De Schermer was, toen hij nog (tot 1928) op windkracht werd bemalen, onderverdeeld in 14 afdelingen of polders, die werden aangeduid met de letters A t/m O. Veertien poldermolens, benoemd met dezelfde letters, maalden het water naar een in de polder gelegen binnenboezem, de Noorder- en de Zuidervaart. Twee groepen van 16 molens, aangeduid met cijfers (bij Driehuizen) en met letters (bij Schermerhorn) bemaalden de binnenboezem en voerden het water in drie stappen drie meter op naar de Schermerboezem. Bovendien werd de binnenboezem nog bemalen door een dubbele tweegang eveneens gelegen bij Schermerhorn (voor 1850 was dit een dubbele driegang).

Totale opvoerhoogte, inclusief de poldermolens: 4,14 meter.

De binnenboezem werd dus getraptd bemalen door $16+16+4=36$ molens.

Ze hadden daarbij drie speciale functies, nl. 12 ondermolens 12-13-14-15-16-C-D-K-L-M-N-O, van de binnenboezem naar de onderkolken; 10 (voor 1850 12) middelmolens 5-6-7-8-9-P-Q-R-S-T van de onderkolken naar de bovenkolken en 14

Ondermolens K

bovenmolens 1-2-3-4-10-11-E-F-G-H-I-U-V-W van de bovenkolken naar de Schermerboezem. De bovenmolens hadden, mede door het wisselend peil van de Schermerboezem een grotere opvoerhoogte en waren daarom in de meerderheid. De Schermer werd dus door totaal 50 (14+36) molens bemalen, waarbij die 36 de polder dus indirect bemaalden. Van al deze molens bestaan er nog elf, t.w. 5 poldermolens D-E-K-M-O, 4 ondermolens C-D-K-O (D is de museummolen) en 2 bovenmolens: E-G.

Kleine molens

Dan zijn er nog een aantal typen windwatermolens zoals tjaskers, spinnekoppen en wipmolens, die eveneens bijzondere functies vervullen. Ze doen dienst als inmaler, opmaler, rondmaler etc. Vooral in de zeventiger en tachtiger jaren zijn er daarvan nogal wat gebouwd. Momenteel bestaan er in Nederland een dertigtal van. Inmalers voorzien (delen van) polders van water tijdens droogte. Opmalers zetten stukken land (ijsbanen, natuur- en moerasgebieden) onder water. Rondmalers verversen het water (of malen het rond) in de slootjes van plantsoenen, volkstuinen, openluchtmusea, enz.

Conclusie

Overzien we nu het geheel, dan blijken er dus een behoorlijk aantal bijzondere functies onder de poldermolens schuil te gaan, boezem-, strijk-, onder-, middel-bovenmolens en op-, in- en rondmalers enz.

Een ding hebben al die molens echter gemeen, ze verzetten water in polders. Ze maalden (of doen dat nog) water. Daarom meen ik dat alle waterverzettende molens watermolen of poldermolen genoemd mogen worden. In die mening ben ik nog gesterkt na het herlezen van de algemene gedeelten in het Zuid-Hollands en het Noord-Hollands molenboek. Daarin worden alle watermolens in hun algemeenheid steeds poldermolens genoemd. En tenslotte vind ik het op grond van de oude molenliteratuur ook historisch verantwoord dat poldermolen en watermolen synoniem blijven.

Het is natuurlijk mogelijk dat u het met bovenstaand verhaal van harte (on)eens bent. Wellicht wilt u het er zelfs niet bij laten zitten. In dat geval kunt u uw gezonde afkraak, dan wel spontane bijval bekend maken. Alle reacties zullen zorgvuldig worden gelezen en in een volgende Gildebrief worden behandeld. Misschien komen we dan, alle meningen bijeen genomen, nog ergens. Of nergens. Ik ben benieuwd. Mijn adres staat voorin.

Peter de Moes

Literatuur:

Schermerland - J.J. Schilstra, 1971
'Het begrip watermolen' - Jaarboek DHM 1983

DE CYCLOON IN WARTENA

Het artikel onder de bovenvermelde kop heeft zo hier en daar wel enige reactie opgeleverd. Zo kregen we van de heer Tilma uit Eindhoven de volgende opmerking.

"Het gevonden kaartje is een fragment van het dorpsgebied van Wartena. Onder de zogenaamde klokslag van het dorp stonden in die tijd wel zo'n 44 spinnekoppen, waarvan er ongeveer 19 bij een boerderij hoorden. De rest waren zogenaamde bûtlâns molens, deze polders stonden 's winters onder water."

Verder werden we er op gewezen dat de genoemde datum, Pinkstermaandag 4 juli 1770, absoluut foutief moet zijn. Via veel gereken met de vroegste en laatste mogelijkheid dat Pasen in het jaar valt en diverse maanstanden, werd ons duidelijk gemaakt dat de melder van dit feit wel degelijk gelijk had.

Een en ander zit als volgt in elkaar.

Pasen valt altijd op de eerste zondag na volle maan na de eerste lentedag. Pinksteren is zeven weken na Pasen. De eerste lentedag is 21 maart. De eerste

volle maan kan dan maximaal 29,5 dag later zijn, dus tellen we 30 dagen. De eerste zondag na volle maan is maximaal 7 dagen later en dat is bepalend voor de eerste paasdag.

Pinksteren is zeven weken later, dat is dus 49 dagen. Alles bij elkaar zou Pinksteren op zijn laatst zijn 30 dagen + 7 dagen + 49 dagen = 86 dagen na 21 maart en dat is 15 juni.

Op zijn vroegst zou Pinksteren zijn, als volle maan op 22 maart valt en 23 maart een zondag is, dan is die datum Pasen 49 dagen na 23 maart is dus 11 mei.

Pinkstermaandag op 4 juli is absoluut niet mogelijk.

Wie deze ingewikkelde manier heeft uitgevonden om de data voor Pasen en Pinksteren vast te stellen, moet wel verlegen geweest zijn om werk.

De redactie was tot nu toe helaas op dit gebied niet zo goed geïnformeerd, het zij ons dus vergeven temeer daar het zwart op wit in het desbetreffende oude artikel stond vermeld.

WALCHERSE MOLENDAG

Zoals we reeds mededeelden in de vorige Gildebrieff was het 10 augustus feest voor de molenliefhebbers op het wonderschone eiland Walcheren.

Aanvankelijk leek de organisatie niet zo best, want de dag er voor regende het pijpenstelen en zelfs de ochtend van de tiende leek het weer nog nergens op. En dat waren we van die Zeeuwen toch wel anders gewend.

Maar wat schetst onze verbazing, ondanks dat we van huis vertrokken met behoorlijk regenachtig weer, bleek dat bijna precies op het aanvangsuur van dit evenement de zon doorbrak en er tevens een flinke maalwind stond.

Onze bedenkingen ten aanzien van het organisatorisch vermogen bleek dus volledig ongegrond.

De eerste molen die we aandeden was die te Arneuiden. Dit bleek niet alleen een lekker malende molen te zijn, maar had ook veel weg van een nest met witte meelmuizen. Zo voorzichtig geschat liepen hier zo'n vijftien molenaars rond.

Bij de tweede molen was het weer anders, want daar wemelde het van de fietsers die nog moesten starten voor de elf dorpentocht. Het was de molen te Nieuw en St. Joostland, die bemalen wordt door de voor velen bekende Petronella van Leijen. Althans, zo staat ze in de Gilde-administratie genoemd.

Men moet er niets verkeerd achter zoeken, maar hier vlogen letterlijk en figuurlijk de bolussen bij tientallen de molendeur uit. Nel keek daarbij zeer verheugd en liet voor iedere bolus de kassa rinkelen.

Zo zetten wij onze tocht voort gedurende de dag,

↑ Korenmolen 'Buiten Verwachting' te Nieuw en St. Joostland. Toch wel iets anders als een geitenhok, zoals vroeger.

← Molen 'De Noorman', Westkapelle, Zld. Gebouwd in 1852.

zagen veel molens en dan ook nog draaiende en malende. Een andere prettige bijkomstigheid is; je spreekt ook nog eens molenaars die je anders nergens tegenkomt. We moesten wel vaststellen, dat er in afwijking tot voorgaande jaren, opvallend weinig oude molenaars op de molens waren.

Van enkele collega-molenaars van buiten Zeeland vernamen wij dat het voor hen de eerste keer was dat ze Walcheren bezochten en dit naar aanleiding van het artikelje in de Gildebrief. Bij één werd na het lezen hiervan al gauw besloten tot het op de auto laden van de benodigde fietsen om de tocht per fiets te maken.

Als laatste molen reden we nog even langs 'De Koe' te Veere. Een molen waarvan we weten dat je daar niet inkomt, omdat het een weekendhuis is van iemand die het financieel goed kan doen. Wel zit op deze molen sinds jaar en dag een vrijwillig molenaar, te weten de heer Cevat. De man is inmiddels al 83 jaar, maar weet met behulp van andere vrijwilligers van geen ophouden. Helaas is ondanks dat de molen nooit open voor bezoek.

Maar... met een zielig gezicht en het feit dat er op

de molen een probleem was kregen we toch een voet tussen de deur. Het probleem is terdege in ogenschouw genomen en het resultaat is van dien aard dat we daar zeker met een apart artikelje in dit blad op terug zullen komen.

Op de molen te Meliskerke ontmoeten we nog een van de organisatoren van deze dag, te weten Wim de Hoop. Deze was geheel in de wolken met een en ander, want ook hij had tot laat in de morgen nog zeer bedenkelijk naar de hemel gekeken. Met de angstige gedachten van 'daar gaat een jaartje van voorbereiding de mist in'.

Gelukkig kunnen zowel wij als vele anderen en zeker de Zeeuwen zelf op de zoveelste gezellige, leerzame, mooie en goed georganiseerde dag terugzien.

En tegen diegenen die niet geweest zijn kunnen we alleen maar zeggen: 'jammer dat we je niet ontmoet hebben, maar tot volgend jaar dan maar'.

Gerrit Pouw

TEGENVALLER 'DE KROON' ARNHEM

Tijdens de laatste veiligheidsinspectie in juni 1993 kwam aan het licht dat de staartbalk, die is aangebracht tijdens de wederopbouw in 1975/1976, van binnenuit aan het weggroten is. Dit bleek zulke ernstige vormen te hebben aangenomen dat directe reparatie of vervanging noodzakelijk is.

Gezien de relatief korte tijd dat de huidige staartbalk aan de molen zit mag worden aangenomen dat deze niet de destijds beoogde kwaliteit had, waaruit blijkt dat ook een perfect uitzijnde balk of boom in de kern rotte plekken kan hebben, welke pas na jaren zichtbaar worden.

Reparatie met kunststoffen zal maximaal 2 jaar standhouden, waarna dan alsnog vervanging zal moeten plaatsvinden.

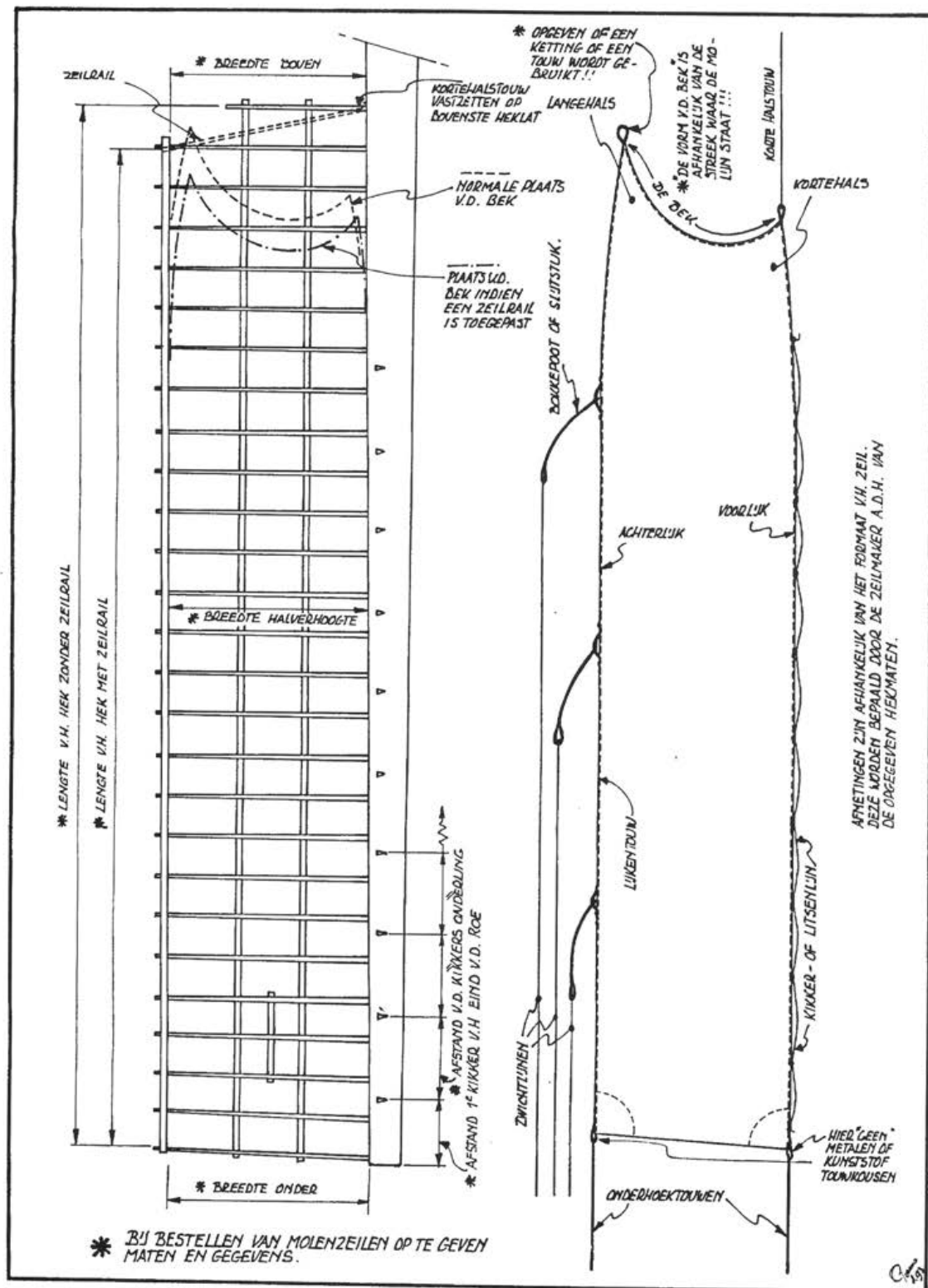
In overleg met molenmaker Vaags en het bestuur van de Stichting Vrienden van de Gelderse Molen, welke de eigenaresse is van 'DE KROON', is besloten om een geheel nieuwe staartbalk te laten aanbrengen.

De nieuwe staartbalk wordt niet van eikenhout maar van Bilinga. Dit is tropisch hardhout, dat gekweekt wordt in Gabon.

Een datum voor montage van de nieuwe staartbalk is, bij het schrijven van dit stukje, nog niet bekend maar een en ander zal zo snel mogelijk plaatsvinden.

Hiervan hoop ik later te berichten.

Henk Nienhuis
Leerling molenaar op 'DE KROON'

NIEUWE MOLENZEILEN BESTELLEN

Van tijd tot tijd zal iedere vrijwillige molenaar wellicht te maken krijgen met het bestellen of in ieder geval het opgeven van de maten voor het laten vervaardigen van nieuwe molenzeilen.

Deze kwestie is ook diverse malen een terugkerende vraag. Ondanks dat dit een eenvoudige zaak is, komen als antwoord hierop de meest uiteenlopende, en veelal geheel of gedeeltelijk foutieve antwoorden.

De kwestie is wat dient men nu op te geven aan de eigenaar van de molen of aan de zeilmaker bij het bestellen van nieuwe zeilen.

Het is heel eenvoudig, namelijk de maten van het hekwerk waarvoor het desbetreffende zeil gemaakt moet worden.

Deze maten zijn de volgende:

A: De totale lengte van het hekwerk. Hieronder wordt verstaan de afstand tussen de onderste en de bovenste hekstok.

Betreft het een molen waarbij zogenaamde zeilrails of schuifijzers zijn toegepast, dan moet de exacte afstand worden opgegeven, gemeten tussen de onderste heklat en het laagste punt van het schuifijzer bij de achterzoom.

B: De breedte van het hekwerk, gemeten tus-

sen de hekjezijde van de roede en de rechterzijde van achterzoomlat. En deze maat liefst op drie plaatsen, te weten: bij de onderste heklat, ongeveer halverhoogte het hekwerk en de bovenste volledige heklat.

C: De afstand tussen de kikkers op de roede en de afstand gemeten vanaf het eind van de roede en de eerste kikker. Daarbij tevens opgeven hoeveel kikkers zijn aangebracht.

D: Gaarne een afbeelding of schetsje van de bek aan de bovenzijde van het zeil. Het is raadzaam om voor het juiste model gebruikelijk in de omgeving van de desbetreffende molen een zo oud mogelijke afbeelding daarvan te raadplegen. Er is namelijk al veel te veel streekeigens verloren gegaan.

E: Tot slot nog opgeven of er op de molen zeilkettingen in gebruik zijn of dat zowel de korte- als de langehals ter weerszijden van de bek voorzien moeten worden van touwen. S.v.p. de lengte opgeven, dit geldt zeer zeker voor het touw aan de langehoekzijde.

Al het bovenstaande is nog eens duidelijk weergegeven in de hiernaast geplaatste afbeelding.

MOGEN WIJ HET EVEN MET U HEBBEN OVER HET GEZICHT VAN UW BEDRIJF?

Wilhelmina levert bedrijfskleding in vele uitvoeringen, modellen en materialen. Maar ook effektmatten, poetsdoeken, kleefzwabbers en handdoek- en zeepautomaten. Afname van deze producten en nog vele andere in combinatie met Wilhelmina's unieke huurservice geeft u de zekerheid van altijd schoon en compleet materiaal. Want zeg nu zelf, een onverzorgd bedrijf dat is toch zeker geen gezicht.

Wilhelmina werkt aan schoner werken.

Wilhelmina Textielreiniging bv
Kanaaldijk Zuid-West 9
5706 LD HELMOND
Tel. 04920-35820

Wilhelmina

werkt aan schoner werken

DE PERIKELEN ROND DE SUBSIDIEVERLENING

Is het subsidie verkrijgen al moeilijk, zo blijkt ook het up tot date zijn, wat de regels betreft, ook niet altijd gemakkelijk te zijn.

Ook hier kregen we enkele tips dat diverse zaken inmiddels weer anders geregeld schijnen te zijn.

Zo deelden we mede dat de subsidieaanvraag in drievoud ingezonden diende te worden bij de desbetreffende gemeente. Dit blijkt inmiddels achterhaald te zijn. Er moet door de aanvrager zelf een copie gezonden worden aan: a. de Gemeente, b. de Rijksdienst en c. de Provincie. Iedere dienst krijgt dus zijn eigen aanvraag toegezonden.

Verder blijkt ook de regel, zoals door ons ergens opgetekend, dat indien men twee achtereenvolgende jaren geen subsidie-aanvraag inzendt, dat er dan gesproken wordt van achterstallig onderhoud en het recht op subsidie zou zijn verspeeld, niet juist zijn.

Tevens waren er nog enkele andere kleine aanwijzingen onder andere over de Monumentenwacht. Dit waren alle reacties uit den lande, we vinden het

echter jammer dat de Rijksdienst zelf een en ander niet meende te moeten rechtzetten. Dit ondanks dat men toch een tweetal exemplaren van de Gildebrieff toegezonden krijgt.

HET VANGEN VAN DE MOLEN

Tijdens de examens komt als onderdeel van de praktijk het vangen van de molen ter sprake. Het dient tevens daadwerkelijk aan de examencommissie getoond te worden, bijvoorbeeld in de vorm van: 'Vang hem in de vreugd of doe het nu eens zo snel mogelijk alsof er van een noodsituatie sprake is'.

Een andere vraag is: 'Het waait behoorlijk hard en de molen loopt een behoorlijk aantal enden, er komt een plotselinge verhoging van de windkracht en u bent te laat, de molen is niet meer te vangen. Wat doet u in een dergelijke situatie?'

De enige remedie is de vang er weer af en het even later opnieuw proberen. Maar zeer frequent

---

MOLENLANDSCHAP

Muiden, De Spiering, voor 1900.

deelt men dan mee, over te gaan tot het vangen van de molen met de staart.

We vragen ons dan als toehoorder wel eens af, heeft de desbetreffende kandidaat, maar ook zijn instructeur, het wel eens meegemaakt dat de molen er echt vandoor ging. Men verklaart zonder blikken of blozen het kruirad of de lier los te gooien en dan de molen ruimend om uit de wind te laten lopen op een eveneens losse maar slippende bezetketting.

We zijn haast geneigd om te vragen een keer de molen bij behoorlijke harde wind stil te zetten en daarna de kruiketting behoorlijk slap te zetten en dan de vang lichten voor een korte tijd tot de molen echt op gang is. Men moet dan eens zien hoe een staart van een molen te keer gaat als de molen eenmaal goed de gang er in heeft.

Een ieder, hoe vertrouwd ook met zijn molen, is dan voorgoed genezen van het vangen met de staart. De enige remedie is, laat de molen maar doorgaan en wacht rustig (voor zover hiervan gesproken kan worden) tot de wind tijdelijk in kracht afneemt (zaam) wat tijdens iedere storm of langdurige bui het geval is. Dan de vang erop en de molen tot stilstand brengen. In uiterste noodzaak kan men tijdens het vangen de kneppel nog bijzetten, maar dit zeker niet tot de molen uiteindelijk stilstaat. Even

voor het tot stilstand komen de kneppel loslaten en de vang de rest van de gang er uit laten halen.

Vangen met de staart wordt in principe alleen gedaan als de vang tijdens het draaien breekt en dus niet meer te gebruiken is. Er blijft ons dan helaas niets anders over. Een calamiteit met de vang komt niet altijd voor bij stormachtig weer. Vangproblemen bij matige wind geven minder problemen. De staart is rustiger en de handelingen zijn veiliger uit te voeren.

BEZOEK VAN HET GILDE- BESTUUR AAN LIMBURG

Door ondermeer jaarlijks minimaal een keer een afdeling te bezoeken, tracht het bestuur op de hoogte te blijven van wat er zich zoal in de verschillende regio's afspeelt.

Dit voorjaar waren we met een vier man sterke vertegenwoordiging te gast in Limburg. Helaas konden we niet voltallig zijn, hoe graag we dat ook doen. Op vrijdagavond 23 april waren we aanwezig

---

MOLENLANDSCHAP

Muiden nu...

De Meschermolen, een van de bezochte molens.

op de jaarlijkse vergadering in Nederweert. We ontmoetten daar zo'n 25 Gildeleden en (oud)molenaars. Dit lijkt misschien wat weinig, dat was aanvankelijk ook onze indruk. Echter, kijkend naar de andere afdelingen, ziet het afdelingsbestuur in Limburg zichzelf geconfronteerd met niet vergelijkbare omstandigheden. Zo bedraagt het totaal aantal leden slechts 40, waarvan 13 met een getuigenschrift.

Geografisch is Limburg ook niet makkelijk te bestrijken, gezien zijn langgerekte vorm. De afdelingsbestuursleden wonen nogal verspreid over de provincie, Jo Meessen in Gronsvelt, Gerrie Fijen in Nederweert, Joep Derckx in Beegden en Joost Schoenmakers in Wehl. Hiermee dekken zij zelf al het grootste deel van de provincie af. Tot slot zijn het de molens zelf, die Limburg tot een bijzondere (molen-)provincie maken; er zijn namelijk meer watermolens dan windmolens (met waterradmolens moet je in Limburg uiteraard niet aankomen, zie het artikel in deze Gildebrief; 'Zijn alle windwatermolens poldermolens').

Terug naar de vergadering, waar de aanwezigen eerst werden geïnformeerd over algemene Gildezaken, gevolgd door de financiële verantwoording van de afdeling over 1992. Ook hieruit bleek de beperkte ruimte die de afdeling heeft, daar de bijdrage ten slotte afhankelijk is van het aantal leden. Gelukkig draagt de provincie via de Molenstichting Limburg een beetje bij.

Tijdens de tweede helft van de avond gaven achtereenvolgens Jo Meessen door middel van dia's en John Theunissen met een video een goed beeld van de Limburgse water- en windmolens.

Na een overnachting in hotel 'Peeljuweel' in het Midden-Limburgse Ospel togen we op zaterdag gevierd naar de torenmolen te Gronsvelt. Daar werden we opgewacht door Jo Meessen, John Theunissen en Albert van Hees. Na een hernieuwde kennismaking met deze prachtige en meest zuidelijke instructiemolen van Nederland, startten wij met een leerzame rit door Zuid-Limburg. In verband met ons voornemen om te komen tot een speciale watermolenaarsopleiding (met bijbehorend examen) leidde Jo ons voornamelijk langs watermolens. Ons viel de grote variatie op. We zagen molens met een middenslagrad, zoals de Graanmolen van Eijsden en de Bovenste Molen van Mechelen. Molens met een bovenslagrad waren de Meschermolen en de watermolen van Hulslen te Geulle. We kregen zelfs een molen te zien met een combinatie van deze raderen, zowel een midden- als een onderslagrad, namelijk de Volmolen te Epe. Tot slot een turbinemolen, dit was de Breustermolen te Eijsden. Toen we ons verbaasden over de hoge investeringen van het waterschap in een betere waterbeheersing met een zogenaamde vistrap bij de laatstgenoemde molen, kwamen we in gesprek met de eigenaar/oud molenaar, de heer Richelle. Ook spraken we met de molenaar Jacq Vrehen op 'zijn' watermolen van Wittem. Beide gesprekken maakten ons duidelijk dat ook watermolens erbij gebaat zijn als er regelmatig door vrijwilligers mee gedraaid wordt. Niet alle problemen zullen daarmee opgelost zijn, dat ervoeren wij bij de Weltermolen, waarmee John Theunissen eenmaal per maand 'mag' draaien. Die dag gold als 'extra', het middenslagrad had zich nog

niet in beweging gezet, of de 'aktieve' hengelaars van de plaatselijke visvereniging kwamen John daar direct al op wijzen. En dit alles terwijl een drempel een daling van slechts enkele centimeters toelaat!!!

Albert van Hees heeft het mooi voor elkaar in zijn geboortedorp Elsloo op de 'Slakmolen' in het kasteel 'De Haan'. Er zijn nu echter plannen om de molen rechtstreeks toegankelijk te maken vanuit het café. Hiermede zal Albert veel maalplezier worden ontnomen, hij dreigt dan zelfs te stoppen op deze molen.

Van nog twee bijzondere molenbezoeken wil ik hier melding maken. De enthousiaste Fred Piepers onthaalde ons heel uitbundig op zijn grondig geres-taureerde woon- bergmolen 'Op de Vrouweheide' te Ubachsberg. Dit is de hoogst gelegen molen in Nederland met een uitzicht om van te smullen.

Tot slot was het voor ons een openbaring om in de tuin achter het klooster van Wittem, versholten achter de rodondendrons en achter een ijzeren deur, een nekslagwaterrad te ontwaren. Hiermede pompten de paters vroeger grondwater op voor gebruik als drinkwater, een echte water-watmolen dus.

Zouden we, onder het toch al gevarieerde legioen van vrijwillige molenaars, in de toekomst wellicht een pater mogen begroeten?

Aan het einde van de dag, zittend in de authentieke woonkamer van het molenaarshuis in Gronsveld en genietend van koffie, uiteraard met vlaai, moes-

ten we concluderen, dat waar de vrijwillig molenaar in de andere provincies het al goed voor elkaar hebben, er in Limburg nog een grote uitdaging voor ze ligt. De Limburgse molens verdienen zeer terecht meer belangstelling. Het vorig jaar uitgekomen provinciale molenboek heeft daartoe al zeker een belangrijke bijdrage geleverd. Een watermolenaars-opleiding kan daartoe zeker een belangrijk en nog groter stimulans blijken te zijn.

Wij danken de Limburgers voor een leerzaam weekeinde en wensen ze veel succes toe.

Gerard Sturkenboom

WAT WAS DAT VOOR 'N MOLENZAAK?

Het is toch wel vreemd gesteld in ons molenwereldje. Neem je naar je gevoel een moeilijk onderwerp om te raden dan regent het antwoorden en nog wel goede ook. Neem je voor de minder door-gewinterde vrijwilligers een iets makkelijker onderwerp dan hoor je weer niets.

Het kan natuurlijk ook, dat we de aard van de kennis onderschatten, maar ook dat het onderwerp ogenschijnlijk meer of minder bekend is. Tevens hebben we de indruk gekregen gedurende de jaren dat we molenzaken publiceren, dat de doorgewinterde vrijwilligers op het desbetreffende onderwerp

Het overdekte waterrad van de Meschermolen.

KUNSTMOLENSTENEN

**ZOWEL MET ZACHTE UITSLAG ALS MASSIEVE,
KUNNEN WIJ U NAAR KEUZE LEVEREN.**

Onze maalstenen worden vakkundig afgewerkt, vooral ook het scherpen en het goed onder de rij brengen.

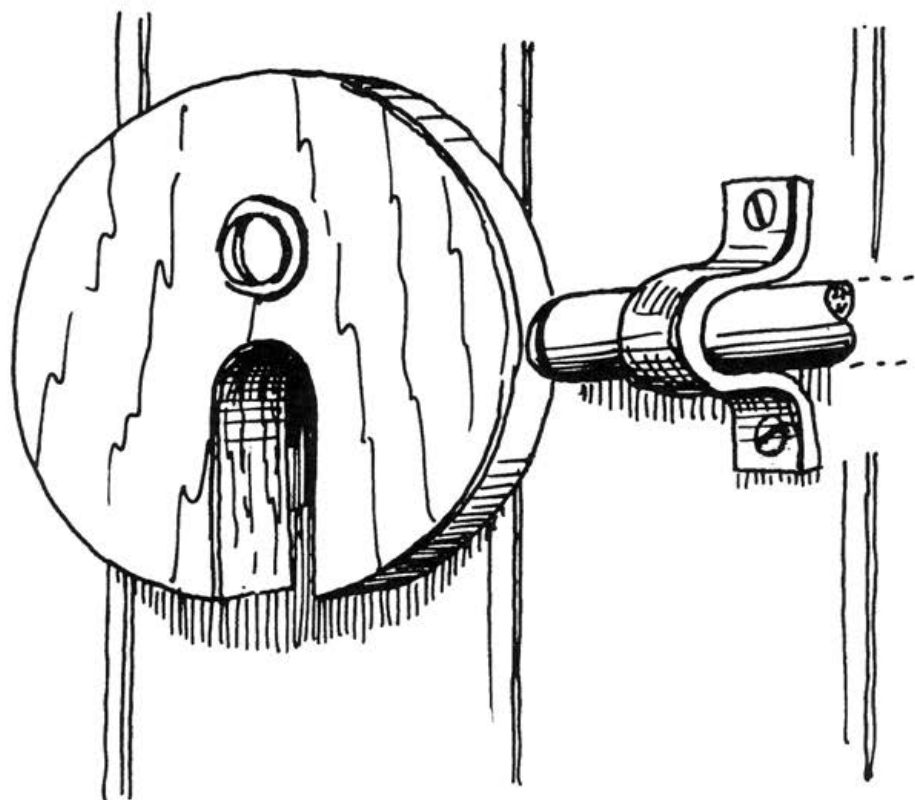
Ook is in ons bedrijf gelegenheid, voor hen die daar prijs op stellen, om onze stenen te zien malen.

Ook voor nieuwe Duitse blauwe stenen kunnen wij u van dienst zijn.

Voor verdere inlichtingen graag bereid.

A. H. KEES
**KUNSTMOLENSTEENFABRIEK
EN MOLENAARSBEDRIJF**
VALKENSWAARDSEWEG 3, 5595 CA
LEENDE
TELEFOON (04906) 1207

WAT IS DIT VOOR 'N MOLENZAAK.

niet reageert met de gedachte 'dat weet toch iedereen'.

Het laatste onderwerp leverde geen enkele reactie op, terwijl we weten, dat er toch een aantal molenars zijn die iedere week met het getoonde onderdeel te maken hebben.

Het is namelijk een knevelkam zoals deze naast ieder zaagmaam en slede is aangebracht in de zaagmolen. Hierin zet men het knevelhoutje vast waarmee men het krabbelwerk in of uit zijn werk zet. Trekt men het touw dat aan de krabbelarm is bevestigd naar zich toe en wordt het knevelhoutje in een der achterste inkepingen gelegd, dan wordt de krabbelaar van het krabbelrad weggetrokken. De krabbelaar kan dan niet meer in de tanden van het rad grijpen, waardoor het krabbelwerk de slede niet meer door het zaagmaam trekt. Laat men daarentegen het touw vieren dan valt de krabbelaar in de tanden en dan gaat het zagen weer verder.

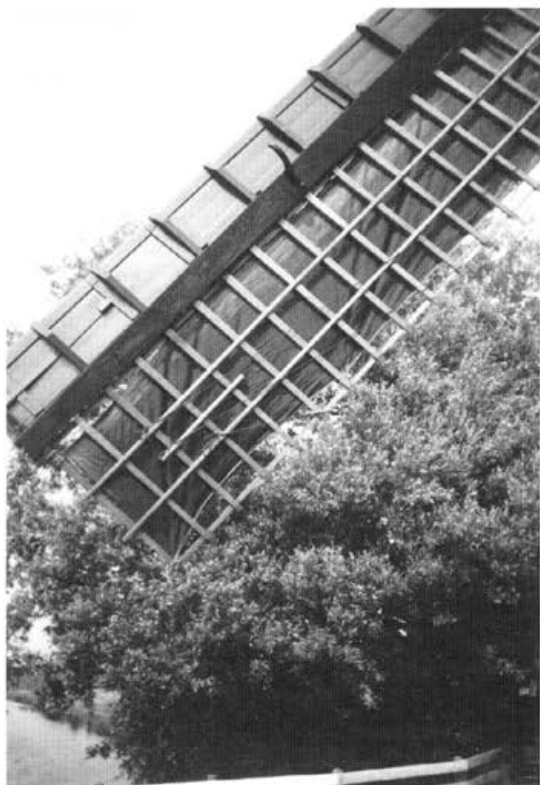
De snelheid waarmee de zagen door het hout lopen wordt op een andere wijze geregeld. Wellicht ook een molenzaak voor later.

EEN MOLEN, EEN BOER, EEN BOOM EN EEN VRIJWILLIG MOLENAAR

Kan men zich nog een slechtere combinatie wensen, wij denken van niet. De vrijwilliger wil niets liever dan de molen lekker laten draaien: de molen is er toe in staat, maar de buurman ligt niet alleen op alle fronten dwars, hij werkt ook niet mee aan het enigszins snoeien, laat staan weghalen van een heerlijk in de weg staande boom. Ook wilde hij het vernieuwen van de vijzel tegenhouden maar helaas (sorry), dit is hem gelukkig niet gelukt. Maar ja, de nederlandse taal kent reeds sinds mensenheugenis het gezegde 'Van je burens moet je het hebben'.

In een procesverbaal zou staan: Plaats van handeling De Grote Molen te Broeksterwoude.

Gezien de mededeling dat de buurman de molen

Een boom is mooi... Maar bij een molen liever niet hoger dan kniehoog.

niet meer mag gebruiken als opslag voor veelal oude troep, zal hier wel de basis (???) liggen voor de trammelant.

Wellicht helpt een gesprek onder vier ogen met

Als de boom uitgekleed is door de herfst, blijft er niet veel moois over. Zuiver onwil dus.

een hoogwaardigheidsbekleder, over enige tijd, de zaak op te klaren... Maar inmiddels zit de vrijwillig molenaar er maar mooi mee.

VRIJWILLIG MOLENAARS MET EEN TIK VAN 'DE HOLLANDSCHE MOLEN'?

Een verhaal over de jubileumcampagne van 'De Hollandsche Molen' beperkt zich niet tot een feitelijke beschrijving van acties en resultaten. Het verhaal gaat voor het grootste deel over mensen, die zich op uiteenlopende wijze hebben ingezet en zich overigens nog steeds inzetten, om van de campagne een succes te maken. Het zijn vogels van diverse pluimages, variërend van financiers via bedenkers en voorbereiders, tot de mensen in het veld. Ze zijn allemaal even belangrijk, maar in dit verhaal staat de laatste groep centraal en meer in het bijzonder u, de vrijwillig molenaar. Want hoe mooi de plannen op papier ook zijn om mensen warm te krijgen voor molens en molenbehoud, het slagen ervan staat of valt met de wijze waarop en het enthousiasme waar-

mee deze aan het publiek worden 'verkocht'. Uit het nu volgende blijkt dat u ons niet heeft teleurgesteld.

'De Hollandsche Molen' realiseerde zich dat juist in het jubileumjaar de publiciteit moest worden gezocht, niet alleen om het publiek te laten weten wie de jubilaris nu precies is, maar ook om iets te vertellen over het belang van molens. Met dat doel heeft de vereniging verschillende affiches laten maken en een nieuwe folder. De fraai uitgevoerde affiches met de in het oog springende slogans: 'Oók een tik van de molen?', 'Met molentjes lopen?' en 'Don Quichot in Nederland?' en later de speciale Nationale Molendag-affiche, waren gewilde artike-

len. Tijdens de voorbereiding waren wij ons er ook heel goed van bewust, dat de (vrijwillig) molenaar een belangrijke rol zou spelen in het aan de man brengen van deze boodschap. De molenaar is immers het 'gezicht' van de molen.

De affiches en folders werden verspreid over vele VVV-kantoren en openbare bibliotheken, maar ook vrijwillig molenaars konden het materiaal bestellen om dit te verspreiden. De vraag hiernaar overtrof onze verwachtingen. Wij waren zelfs genooddaakt om per bestelling van de grote affiches een gelimiteerd aantal te verzenden, omdat we anders mensen zouden moeten teleurstellen. Dit gaf reeds aan hoe velen onder u bereid bleken te zijn de vereniging te steunen in de campagne. Later presenteerde 'De Hollandsche Molen' een speciaal 'Molenmagazine', bedoeld om het publiek de verschillende kanten van de molenwereld te laten zien. Met deze publicatie zouden vooral de bezoekers van molens op de Nationale Molendag moeten worden bereikt. Maar, óók dit magazine moest naar de mensen toe! En opnieuw reageerden vele vrijwillige molenaars positief op ons verzoek om het blad te bestellen en te verspreiden. Het magazine werd veelvuldig in grote hoeveelheden aangevraagd en met plezier aan de bezoekers van hun molens gepresenteerd. Hieruit blijkt dat de vrijwillig molenaars zelfs 'een tik van De Hollandsche Molen' hebben.

Het enthousiasme dreigde te worden getemperd, toen bleek dat veel molenaars door een fout van ons verzendkantoor de magazines niet op tijd voor de Nationale Molendag hadden ontvangen. 'De Hollandsche Molen' liet zich door deze tegenslag niet uit het veld slaan en riep de vrijwillig molenaars op de magazines gedurende de zomerperiode te blijven verspreiden om de druk op de ketel te houden. De boodschap aan het publiek dat de molens beschermd moeten worden, behoeft immers niet alleen tijdens de Nationale Molendag te worden verkondigd. De oproep was niet aan dovemansoren gericht, want tot ver in juli kwamen bestelopdrachten binnen. De vereniging raakte al snel door de voorraad magazines heen en heeft 20.000 exemplaren moeten bijbestellen. Op 11 september zullen tijdens de Open Monumentendag weer veel mensen op pad zijn geweest om onder meer molens in het land te bekijken. Wij hopen dat ook veel bezoekers uw molen zullen hebben bezocht.

Wellicht bent u tijdens de Open Monumentendag door uw voorraad magazines, folder- en affichemateriaal heengeraakt. Het jubileumjaar is echter nog niet om. Om ook bij de mensen die in het najaar uw molen bezoeken het belang van molenbehoud onder de aandacht te brengen, kunt u nog steeds kosteloos magazines, folders en ledenwerfaffiches, klein formaat, bij ons bestellen.

U kunt uw bestelling schriftelijk of telefonisch doorgeven. Ons adres is:

De Hollandsche Molen
Sarphatistraat 634
1018 AV Amsterdam
Tel.: 020-6138703

U zult inmiddels benieuwd zijn naar wat de inspanningen hebben opgeleverd. Op het moment dat dit artikel wordt geschreven, 9 augustus, hebben zich ruim 600 nieuwe leden aangemeld. Als u dit leest ligt De Open Monumentendag net achter ons. Het zou mooi zijn als mede dankzij u rond deze tijd het duizendste lid kan worden verwelkomd!

Na dit verhaal zal het duidelijk zijn dat we alle vrijwillig molenaars die zich hebben ingezet om de jubileumcampagne van onze vereniging 'tot het publiek te laten doordringen' van harte willen bedanken. Door de campagne in dit jubileumjaar is niet alleen de vereniging gegroeid, maar is ook de band met de vrijwillig molenaars weer eens aangehaald. Met deze winstpunten kan er in de toekomst met nog meer resultaat gestreden worden voor het belang van de molens in Nederland.

Ed van Gerven
De Hollandsche Molen

zeilmakerij Fa. van Neerven & Zn.

opgericht 1925

van Neerven's MOLENZEILEN

'N BEGRIP VOOR DE MOLENAAR

IN

NEDERLAND, BELGIË

EN DUITSLAND

IN

KATOEN, W.K. 77 EN VLASDOEK

DR. VAN ERPSTRAAT 1

5341 AK OSS

TELEFOON 04120-24028

GEEF DE RAVENSTEINSE MOLEN EEN NIEUWE KANS

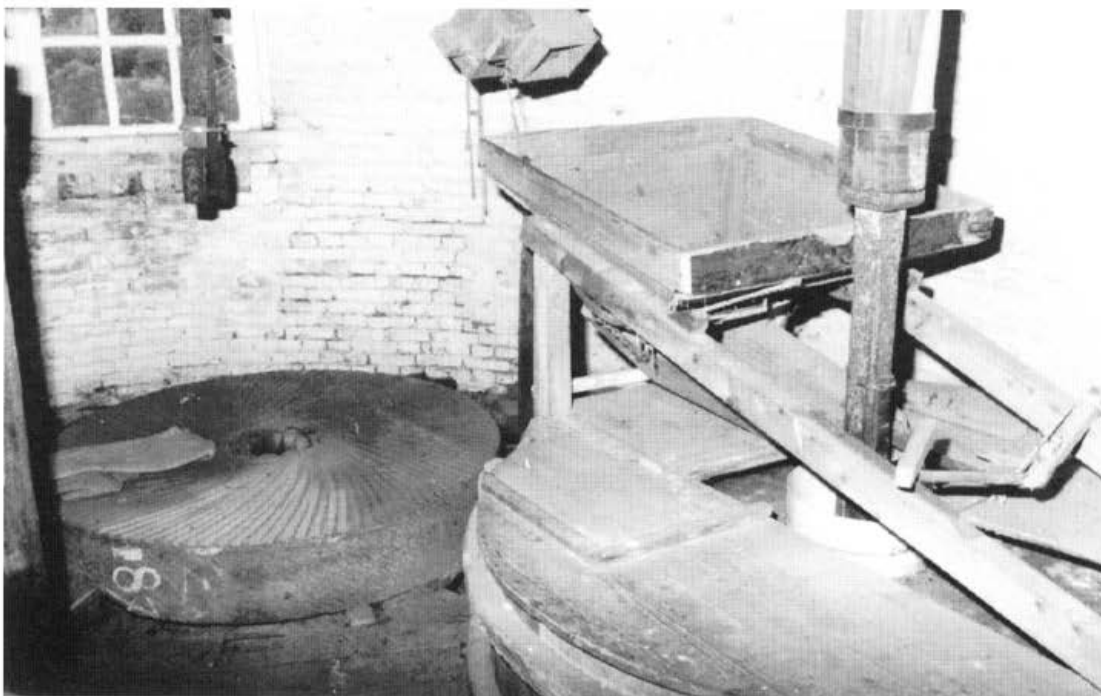
Van ons lid in opleiding Bast Tonies ontvingen wij een fraai uitgevoerde folder betreffende een nieuwe stichting met de naam 'De Ravensteinse Molen'. In deze folder wordt er op gewezen dat na het overlijden in 1988 van Nol Voet, de oud-molenaar, het met de molen niet de goede kant op dreigde te gaan.

Gelukkig heeft een groepje mensen dit tijdig ingezien en reeds in 1991 wordt de molen overgedragen aan bovengenoemde stichting. Onder de boven dit artikel geplaatste slogan heeft men diverse acties opgestart om financiën bijeen te brengen.

Zij die de Raaf dus willen helpen aan een nieuwe kans kunnen zich wenden tot:

Stichting 'De Ravensteinse molen'
Postbus 54, 5370 AB Ravenstein
Rabobank Ravenstein rek.nr. 14.31.29.104
Door overmaking van het luttele bedrag van f 10,-

*De steenzolder. Nu nog stil en verlaten.
Laten we hopen dat dit snel verandert.*

OVER VERZEKERINGEN BIJ ONZE MOLENHOBBY

Bij de pure uitoefening van onze hobby rondom de molens zijn verzekeringen veelal het laatste waar aan gedacht wordt. Natuurlijk, hoewel in de opleiding veel aandacht wordt besteed aan veiligheid en preventie, denken we er niet aan graag aan dat er daadwerkelijk iets goed mis gaat en er een ongeluk plaatsvindt en schade ontstaat aan molen of andere zaken rondom de molen, of veel erger, personen letsel oplopen. We kennen echter allemaal wel een paar gevallen, waar iets mis ging, maar ons zal dit niet overkomen, we zijn ons goed bewust van de risico's en kijken wel goed uit.

Maar..., een ongeluk zit altijd in een klein hoekje, waar je het niet verwacht en de gevolgen kunnen (juist ook financieel) niet mis zijn.

In november 1989 is een (groene) folder uitgegeven, waar uitgebreid is ingegaan op de verzekeringen die via het Gilde zijn afgesloten, of af te sluiten zijn.

Even kort op een rijtje:

1. Aansprakelijkheidsverzekering voor alle leden.

Schade ontstaan aan de molen zelf, waarvoor de molenaar aansprakelijk is wordt hierdoor echter niet gedekt.

2. Ongevallenverzekering, aanvullend af te sluiten.
3. WA-plus-verzekering, die in aanvulling op 1. ook de aansprakelijkheid van de molenaar voor schade aan de molen of andere zaken die de molenaar in beheer heeft, dekt.

Deze folder dient door alle leden te zijn ontvangen, nieuwe leden ontvangen deze bij het introductiepakket.

Voor die leden, die niet (meer) in het bezit zijn van voornoemde folder en hierin geïnteresseerd zijn, kan een exemplaar bij het Gildesecretariaat worden opgevraagd.

In de anderhalf jaar, dat het Gilde-verzekeringssecretariaat door ondergetekende wordt uitgeoefend is duidelijk gebleken, dat de verzekeringen, en vooral de WA-plus verzekering, zeer wel in een behoefte voorzien. In de voornoemde groene folder staan al

---

MOLENLANDSCHAP

Weert, 1920

Zuid-Willemsvaart met spoerbrug WEERT

wat voorbeelden vermeld, maar laat ik eens de recentste praktijkgevallen de revue laten passeren.

Voorbeelden WA-plus verzekering:

* Door een bedieningsfout van een van de molenaars ontstaat schade aan onder andere kruk-as en zaagraam van een zaagmolen. De schade beliep f 18.400,00. Schade vergoed door de verzekering.

* Wederom een schade, door een niet goed vastgemaakt molenzeil. Dit blijkt een regelmatig voorkomend voorval te zijn, dus een oproep om hier eens extra aandacht aan te besteden is op zijn plaats. In dit soort gevallen is de schade meestal niet heel groot, maar toch kan een losgeraakt zeil flinke schade aan hekwerk, molenkap en -lijf veroorzaken, om niet te spreken van het vervangen van het zeil zelf. De verzekering betaalde de schade.

* In een poldermolen, was in de schepradkast een 'tasje' stenen gestapeld door de bewonende molenaar. Omdat het ver genoeg van de waterloop afstond, zou dit hier goed staan. Echter, bij het malen liep de molen eens flink door, de schepradkast werd volgemalen, en een aantal stenen spoelden in de waterloop, waardoor het scheprad spon-

taan blokkeerde. Het had (voor de bovenas en wiekenkruis) slechter af kunnen lopen, maar de schade aan kamwielen en assen bedroeg toch maar even ruim f 38.000,-. De verzekering betaalde de schade.

Voorbeelden meldingen algemene aansprakelijkheidsverzekering

Voor alle leden:

* De rok van een bezoeker werd door een meedraaiende staande as gegrepen, waardoor kleding beschadigde en mevrouw letsel opliep. Hoewel een behandeling in het ziekenhuis noodzakelijk was kwam het slachtoffer er met schrammen en kneuzingen nog goed af. De zeer geschrokken molenaar werd door de verzekeraar terzijde gestaan en de schade geregeld. Hoewel in dit geval nog niet eens zeker is of de molenaar wel alleen aansprakelijk is - ook de Gemeente als eigenaar speelt hierin een rol - heeft de verzekeraar de belangen van de molenaar in de aansprakelijkheidsstelling geregeld.

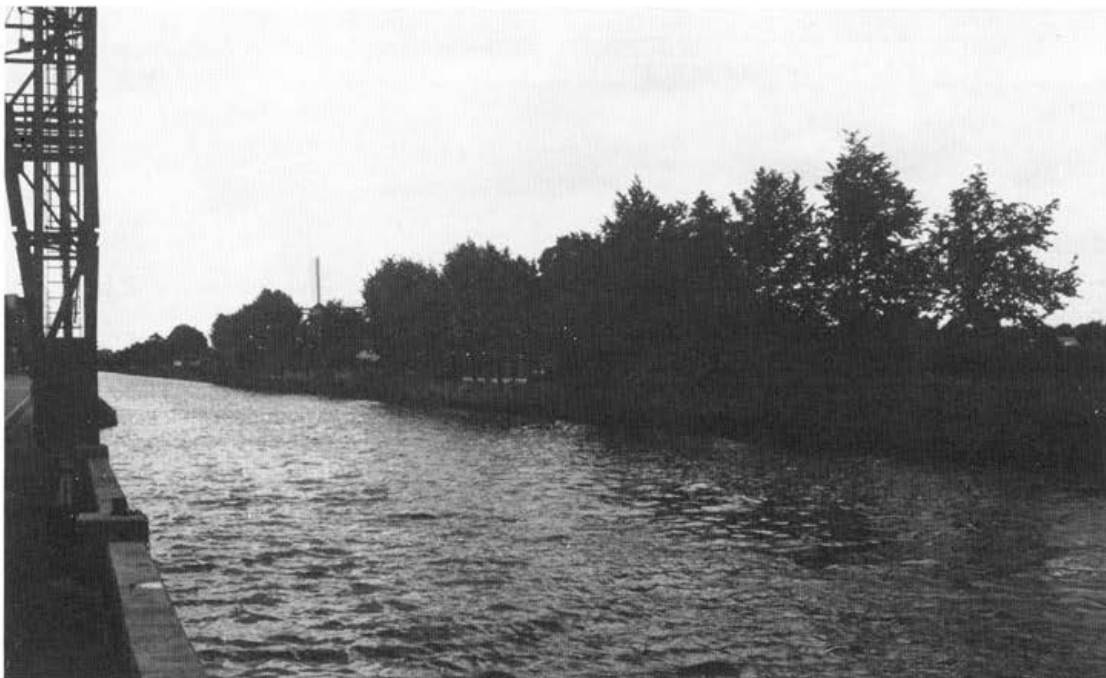
* Als gevolg van een steentje in door de molenaar geleverd meel brak een klant een kies. Tandartskosten f 22,75. Deze schade werd wel doorgezonden aan de verzekeraar, die prompt betaalde. Opge-

---

MOLENLANDSCHAP

Weert, 1993

merkt hierbij moet worden, dat de rompslomp die een dergelijke zeer kleine schade met zich meebrengt niet opweegt tegen de kosten en moeite! De redelijkheid brengt dan ook met zich mee, dat een dergelijke zaak eigenlijk niet bij de verzekeraar aangemeld zou moeten worden.

* Zeer recent reed een bromfietser tegen de over een pad bij de molen gelegen bezetketting. In dit geval is de situatie nogal tamelijk ingewikkeld, maar feit is, dat de molenaar werd aangesproken voor de ontstane schade aan de bromfiets. Een voorbeeld, waarbij overigens nog geen duidelijkheid bestaat of de molenaar wel aansprakelijk is, maar waar de verzekering de behandeling van de aansprakelijkheidsstelling op zich heeft genomen. De belangen van de molenaar worden hiermee behartigd in zo'n situatie.

De administratie van de verzekeringen is een omvangrijke klus, die ondergetekende met veel plezier ter hand heeft genomen. Inmiddels is door aanschaf van een computer ook het tijdperk aangebroken, dat de verwerking van de verzekeringscertificaten geautomatiseerd kan worden. Van belang blijft echter, dat de premies voor de verzekering op tijd worden betaald. En dit geldt ook voor de ledencontributie! Bij niet betalen van de contributie kan namelijk ook geen aanspraak worden gemaakt op de algemene aansprakelijkheidsverzekering van het Gilde.

Nu zijn er ook leden, waar de premie door de Gemeente of Stichting waarvoor zij malen, wordt betaald. In de praktijk blijkt, dat deze premies veelal te laat worden overgemaakt, waardoor tijdelijk geen verzekeringsdekking bestaat. Bovendien dient vaak een speurtocht te worden gehouden, voor welke personen de gemeente de premie betalen. Oplossing hiervoor: betaal zelf de premie met de toege-

zonden acceptgirokaart en declareer bij de betreffende goede geldschiet.

Uit de diverse reacties, die ik uit den lande heb vernomen blijkt, dat een groot misverstand heerst over de noodzaak van de WA-plus verzekering voor leerlingen. Er wordt ten onrechte van uitgegaan, dat bij een fout van een leerling, de instructeur of gastgevend molenaar (die dan wel een WA-plus verzekering heeft gesloten) aansprakelijk is, en de verzekering dal wel ontstane schade aan de molen zal vergoeden. Dit is echter niet juist. En als de leerling is geslaagd wordt dan direct de verzekering afgesloten, alsof die dan ineens wel nodig is. Ook leerlingen hebben echter een eigen verantwoordelijkheid voor hun bezigheden op de molen, waarvoor de leermeester (en dus ook niet de verzekering van de leermeester) niet kan worden aangesproken. Immers, de leerling doet zijn werkzaamheden dan wel onder verantwoordelijkheid van de molenaar/instructeur, maar de instructeur kan ook niet alle fouten van de leerling voorkomen, zodat hij in de meeste gevallen niet aansprakelijk is voor de verwijtbare fouten van de leerling. Denk maar eens aan de vergesvorderde leerling, die zelf de molen kruit, de vang bedient, de molenas smeert, schilderwerk verricht, enz., terwijl de instructeur/gastgevend molenaar zich met andere zaken bezig houdt.

Dus: het heeft wel degelijk zin voor de leerling om deel te nemen in de WA-plus verzekering.

Hoewel er over de verzekeringen natuurlijk nog veel meer is te vertellen, wil ik het hierbij laten. Bij vragen (ook eventueel over andere verzekeringen) ben ik uiteraard bereid hierop in te gaan. Het telefoonnummer en adres van het Gildesecretariaat staan voor in de Gildebrief.

Jan van Loenen

Limburgs molenlandschap, Nunhem...

UITGAVEN VAN HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS T.B.V. DE OPLEIDING

Informatie I t/m X	Algemene informatie over praktijk, molenzeilen, smeren, vangen het weer, klein onderhoud, bliksemafleider e.d.
Informatie XII	De opbouw van de wipmolen en de achtkante molen (G.J. Pouw)
Informatie XX	Kruiwerken (G.J. Pouw)
Informatie XXI	Weercursus (P.W. Rosier KNMI)
Informatie XXII	Bovenassen (G.J. Pouw en M. van Doornik)

Het boek "Wieksystemen voor polder- en industriemolens" door G.J. Pouw behoort ook tot het lespakket en omvat o.a. de informaties VIII, IX, XIII, XIV en XV.

Bij aanmelding als lid-in-opleiding dient men dit lespakket aan te schaffen omdat dit nodig is bij de opleiding. De prijs is uiterst laag gehouden en bedraagt f 70,-.

Gratis uitgaven:

Statuten en Huishoudelijkreglement
Bladen voor het maaluren-boekje t.b.v. leden-in-opleiding.
Bladen voor het maaluren-boekje t.b.v. geslaagde leden.
De richtlijnen voor het examen voor vrijwillig molenaar.
Modelcontract voor vrijwillige molenaars.
Folder betreffende de Gilde-verzekeringen.

Voor inlichtingen en het bestellen van de hierboven genoemde boeken enz. kunt u contact opnemen met de ledenadministratie van het Gilde:

Mevr. E.N. Pouw-Schipper, Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden. Tel. 02159-45428.

VOOR DE OPLEIDING AANBEVOLEN LITERATUUR

Molens	Ir. F. Stokhuyzen, 5e geheel herziene druk
Opleiding watermolenaar	Ing. J. den Besten Te bestellen d.m.v. storting op postgiro 139754 te Loenen a.d. Vecht van f 50,- (incl. porto).
Zingende stenen	D.J. Abelskamp, f 45,- (excl. f 7,50 porto)
Rond zingende stenen	D.J. Abelskamp, f 45,- (excl. f 7,50 porto)

Beide laatste boeken zijn te bestellen via: girorekening 148232 t.n.v. Rabobank Midden-Westland t.g.v. rekeningnummer 13.53.85.210 t.n.v. penningmeester cursuscommissie Barendse te Poeldijk. Bestelt u beide boeken gelijktijdig, dan is de prijs f 99,- (incl. porto).

Inleveren copy:

Voor Gildebrief no. 4 (verschijningsdatum 15 december 1993) dient Uw copy vóór 1 november 1993 bij de Gildebrief-redactie binnen te zijn.

VRIJWILLIGE
HET GILDE VAN
MOLENAARS

